

**Білім сапасын қамтамасыздандыру
бойынша тәуелсіз агенттігі – IQAA**

**Институционалдық, бағдарламалық және
бастапқы бағдарламалық аккредиттеу
нәтижелерінің талдауы (2024–2025)**

Дайындаған:

Г.Т. Жұмадилова, химия ғылымдарының кандидаты

Астана, 2026

МАЗМҰН

КІРІСПЕ	3
1. АНАЛИТИКАЛЫҚ БӨЛІМ	4
1.1 Аккредиттелген білім беру бағдарламаларының жалпы шолуы	4
1.2 Бағдарламалық және институционалдық аккредитацияның салыстырмалы талдауы.....	5
1.3 Оқу бағдарламалары деңгейінде институционалдық сапа механизмдерін іске асыруды бағалау.....	9
1.4 Бастауыш білім беру бағдарламаларын талдау.....	11
1.5 Бастапқы аккредитация нәтижелері негізіндегі пікірлердің типологиясы.....	13
1.6 Бағдарламаның бастапқы аккредитациясы аясында мүдделі тараптармен өзара әрекеттесу.....	17
ҚОРЫТЫНДЫ.....	20

КІРІСПЕ

Жоғары білім беру жүйесінің трансформациясы, жоғары оқу орындары арасындағы бәсекелестіктің өсуі және білім беру қызметтерінің сапасын қамтамасыз етуге қойылатын талаптардың қатаңдауы жағдайында білім беру бағдарламаларын тәуелсіз сыртқы бағалау – білім сапасын қамтамасыз ету және жақсартудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

Бұл талдау 2024 және 2025 жылдардағы институционалдық, бағдарламалық және бастапқы бағдарламалық аккредитация нәтижелері бойынша сыртқы сарапшы топтарының (EEGs) есептері негізінде дайындалды. Бұл талдаудың мақсаты – институционалдық және бағдарламалық аккредитация стандарттарын іске асырудағы негізгі үрдістерді анықтау және сыртқы сарапшы топтарының типтік байқаулары мен ұсыныстарын белгілеу. Зерттеуде институционалдық және бағдарламалық аккредитация нәтижелерін салыстыруға ерекше назар аударылады, бұл университет деңгейінде жарияланған сапаны қамтамасыз ету механизмдері мен олардың білім беру бағдарламалары деңгейіндегі нақты іске асырылуы арасындағы сәйкестік дәрежесін бағалауға мүмкіндік береді.

Арнайы назар алғашқы дипломдық бағдарламаларға, атап айтқанда оларды жобалау және іске қосу кезеңдерінде аударылады, себебі осы уақытта бағдарламаның тиімділігі үшін нормативтік, әдістемелік және ұйымдық қолдау аса маңызды.

Бағалаудың маңызды құрамдас бөлігі – білім беру бағдарламасының мазмұнына олардың нақты ықпалын ескере отырып, мүдделі тараптармен – студенттермен, академиялық құраммен, жұмыс берушілермен және түлектермен – өзара әрекеттестікті талдау.

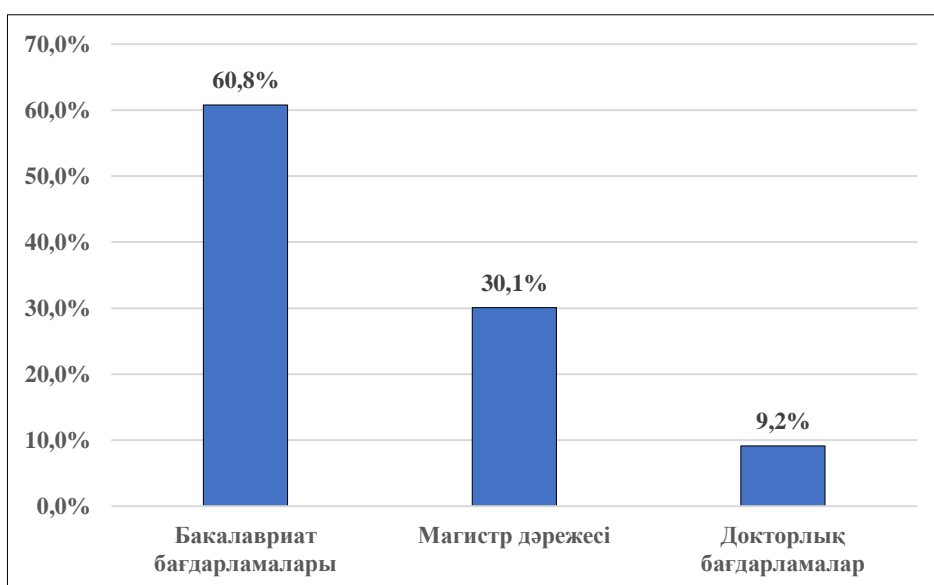
Бұл талдаудың нәтижелері жоғары білім беру ұйымдарының практикалық жұмысында: оқу бағдарламаларын әзірлеуде, ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйелерін жетілдіруде және сыртқы бағалау рәсімдеріне дайындалуда қолдануға арналған.

АНАЛИТИКАЛЫҚ БӨЛІМ

1.1. Аккредиттелген білім беру бағдарламаларының жалпы шолуы

Бұл зерттеу 2024–2025 жылдарға арналған институционалдық және бағдарламалық аккредитация нәтижелері бойынша сыртқы сарапшылар топтарының (EEG) есептерін талдайды. Талдау жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің барлық деңгейіндегі оқу бағдарламаларын қамтиды: бакалавриат, магистратура және докторантура бағдарламалары.

1-сурет білім беру деңгейлері бойынша оқу бағдарламаларының құрылымын көрсетеді. Бакалавриат бағдарламалары ең үлкен үлесті құрайды, ал магистратура мен докторантура бағдарламалары аз көлемде болса да академиялық әлеуетті дамытуда маңызды рөл атқарады.

1-сурет. Білім беру деңгейі бойынша аккредиттелген оқу бағдарламаларының құрылымы

Нәтижелердің салыстырмалылығын қамтамасыз ету үшін институционалдық және бағдарламалық аккредитациядан өткен жоғары білім беру ұйымдарының мақсатты есептер жинағы (Қосымша) құрастырылды, бұл басқарудың әртүрлі деңгейлеріндегі сыртқы бағалау нәтижелерін салыстырмалы талдауға мүмкіндік береді.

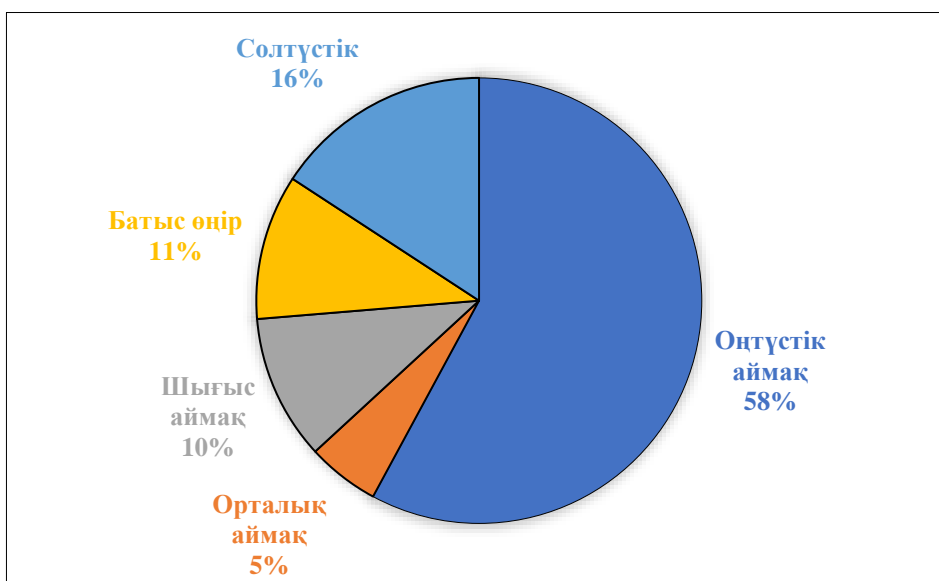
Сонымен қатар, үлгіге алғашқы білім беру бағдарламалары туралы есептер де енгізілді, себебі мақсат – жаңа білім беру бағдарламаларын жобалау мен іске қосудың ерекшеліктерін анықтап, жүзеге асыру кезеңінде сапаны қамтамасыз етуге жоғары оқу орындарының қаншалықты дайын екендігін бағалау болды.

Анықтық үшін атап өту керек, «бастапқы білім беру бағдарламалары» – алғаш рет аккредитациядан өтетін бағдарламалар, ал « » – бұрын аккредиттелген

және қазіргі уақытта іске асыру мен даму кезеңіндегі үздіксіз білім беру бағдарламалары.

Бұл шолу жүйелік мәселелерді анықтауға арналған аналитикалық шеңбер ұсынады, олар кейіннен қолданыстағы білім беру бағдарламалары деңгейінде және жаңа бағдарламаларды іске қосу кезеңінде зерттеледі.

2-суретте елдің өңірлері бойынша аккредиттелген жоғары білім беру ұйымдары мен оқу бағдарламаларының таралуы көрсетілген. Деректер сыртқы бағалау рәсімдерінің кең географиялық қамтуын көрсетеді, бұл анықталған тенденцияларды жоғары білім беру жүйесінің контекстінде қарастыруға мүмкіндік береді.

2-сурет. Қазақстандағы өңірлер бойынша аккредиттелген жоғары оқу орындары мен оқу бағдарламаларының таралуы

1.2. Бағдарламалық және институционалдық аккредитацияның салыстырмалы талдауы

Институционалдық және бағдарламалық аккредитация нәтижелерінің салыстырмалы талдауы сәйкестік матрицасы (1-кесте) арқылы жүргізілді. Алдымен салыстыру әрбір жоғары білім беру ұйымы бойынша жеке-жеке негізгі білім беру сапасы стандарттарына сәйкес жүргізіліп, кейіннен біріктірілген талдау жасалды.

Матрица сыртқы бағалау нәтижелеріне негізделген аккредитация стандарттары мен критерийлеріне сәйкестік деңгейін көрсетеді, бұл ұйымдардың жариялаған сапаны қамтамасыз ету механизмдері мен олардың оқу бағдарламалары деңгейіндегі практикалық іске асырылуы арасындағы сәйкестікті бағалауға және тұрақты сәйкестік пен мәселелі аймақтарды анықтауға мүмкіндік берді.

Талдау нәтижелері көрсеткендей, жоғары білім беру ұйымдарының көпшілігінде институционалдық аккредитация аккредитациялық стандарттар мен критерийлерге сәйкестіктің жоғары және тұрақты көрсеткіштерін көрсетеді. Сонымен бірге, бағдарламалық аккредитация осы стандарттарды нақты оқу бағдарламалары деңгейінде іске асыруда кемшіліктерді анықтайды.

Бұл алшақтық университет деңгейінде сапаны қамтамасыз ету жөніндегі саясат пен ережелер қабылданғанымен, олардың оқу бағдарламалары деңгейіндегі практикалық іске асырылуы біркелкі еместігін көрсетеді. Бағдарламалық аккредитация үлкен ауытқушылықтар мен көбірек мәселелі аймақтарды анықтайды, бұл нақты оқу бағдарламаларын іске асыру сапасының әртүрлілігіне нұсқайды.

Матрица көрсеткендей, «Қоғамдық ақпарат» стандартына сәйкестік институттық деңгейде ең аз тұрақты болып отыр, бұл ақпараттың ашықтығын басқаруда және ұсынылған деректерді уақытылы жаңартуда жүйелі кемшіліктер бар екенін көрсетеді.

Оқу бағдарламалары деңгейінде пікірлердің ең көп шоғырлануы үш стандартта тіркелді:

- «Оқытушылар құрамы»;
- «Студенттерді қабылдау, оқу нәтижелері, мойындау және сертификаттау»;
- «Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау».

VEG есептерін қосымша талдау көрсетілген әрбір стандартқа қатысты типтік пікірлерді топтастыруға мүмкіндік берді.

«Сапаны қамтамасыз ету саясаты»

Осы стандарт аясында сыртқы сарапшылар топтары сапаны қамтамасыз ету саясатын іске асыруға қызметкерлердің жеткіліксіз тартылғанын көрсететін келесі негізгі кемшіліктерді анықтады:

- Кейбір университет өкілдерінің миссия мен сапаны қамтамасыз ету саясатын айқын түсінбеуі;
- Кадрларды және оқыту мен оқу құжаттарын жеткіліксіз дайындау.

«Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау»

Сарапшы топтарының есептерін талдау студенттерге бағытталған оқу қағидаларын іс жүзінде қолдануда олқылықтар бар екенін көрсететін келесі байқауларды анықтайды:

- Оқу курсының мазмұнының ерекшелігін, дамытылатын дағдыларды және жарияланған оқу нәтижелерін ескеретін бағалау критерийлеріндегі айқын айырмашылықтың болмауы;
- Диссертациялар мен жобаларды бағалаудың реттелген және ашық жүйесінің болмауы;

➤ Студенттердің академиялық мобильділігі мен зерттеу қызметінің болмауы немесе шектеулі болуы, сондай-ақ олардың ғылыми және практикалық конференциялар мен байқауларға қатысуы;

1-кесте. Жоғары білім беру ұйымдарының институционалдық және бағдарламалық аккредиттеулерінің сәйкестік матрицасы

Стандарт	Жоғары білім беру ұйымы 1	Жоғары білім беру ұйымы 2	Жоғары білім беру ұйымы 3	Жоғары білім беру ұйымы 4	Университет 5	Университет 6	Университет 7	Университет 8	Университет 9
Сапаны қамтамасыз ету саясаты	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: ZS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 13 – PS, 1 – ZS	IA: ZS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: PS
Оқушыға бағытталған оқу, оқыту және бағалау	IA: ZS PA: ZS	IA: PS PA: 19-PS, 6-ZS, 1ChS	IA: ZS PA: 20-PS, 2-ZS	IA: PS PA: 8 - PS, 9 -ZS, 1 - ChS	IA: PS PA: 12 – PS, 2 – ZS	IA: ZS PA: 18 -PS, 11 – ZS	IA: PS PA: 2-PS, 2 – CS	IA: PS PA: 8-PS, 1 - ZS	IA: PS PA: 9-PS, 2-ZS
Студенттерді қабылдау, оқу нәтижелері (академиялық көрсеткіштер), мойындау және сертификаттау	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 19-PS, 7-ZS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 8 – PS, 8 – ZS, 2 – CHS	IA: PS PA: 13 – PS, 1 – ZS	IA: ZS PA: 14-PS, 15-ZS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 5-PS, 4-ZS	IA: PS PA: 4-PS, 7-ZS
Білім беру бағдарламалары: олардың әзірленуі, тиімділігі және үздіксіз мониторингі	IA: ZS PA: ZS	IA: ZS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 10 - PS, 8 – ZS	IA: PS PA: 8-PS, 6 – ZS	IA: PS PA: 26-PS, 3 -ZS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 6-PS, 3-ZS	IA: PS PA: 8-PS, 2-ZS, 1-ChS
Академиялық қызметкерлер	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 18-PS, 8-ZS	IA: PS PA: 14-PS, 8-ZS	IA: PS PA: 9 – PS, 9 – ZS	IA: PS PA: 6-PS, 8 – ZS	IA: PS PA: 16 -PS, 12 -ZS, 1 -ChS	IA: PS PA: 4 – CS	IA: PS PA: 4 – PS, 5-ZS	IA: ZS PA: 9-PS, 2-ZS
Студенттерге қолдау көрсететін ресурстар мен қызметтер	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: 22-PS, 4-ZS	IA: ZS PA: 21-PS, 1-ZS	IA: PS PA: 15-PS, 3 - ZS	IA: PS PA: PS	IA: ZS PA: PS	IA: PS PA: 3-PS, 1-ZS	IA: PS PA: 7-PS, 2-ZS	PA: PS PA: 6-PS, 1-ZS, 4-ChS
Қоғамдық ақпарат	IA: ZS PA: ZS	IA: ZS PA: 9-PS, 16-ZS, 1- ChS	IA: ZS PA: 21-PS, 1-ZS	IA: PS PA: 17 - PS, 1 -ZS	IA: PS PA: 9-PS, 5 – ZS	IA: ZS PA: 24 -PS, 5 -ZS	IA: ZS PA: PS	IA: PS PA: PS	IA: PS PA: PS

Ескерту: FS – толық сәйкестік, SC – айтарлықтай сәйкестік, PC – ішінара сәйкестік

- Студенттердің практикалық оқыту орнына әлсіз оқу-бағдарламалық және әдістемелік қолдау көрсетіледі;
- Өнеркәсіп өкілдері мен жұмыс берушілердің білім беру процесіне жеткіліксіз қатысуы;
- Екі компонентті оқытуды реттейтін нормативтік-құқықтық базаның болмауы;
- Пәндерді, соның ішінде қосалқы бағдарламаларды нақты тандау мүмкіндігінің шектеулі болуы.

'Студенттерді қабылдау, оқу нәтижелері, мойындау және сертификаттау'

Осы стандартқа қатысты келесі мәселелер ең жиі анықталады:

- Бағдарламада халықаралық студенттердің аз өкілдігі;
- Студенттерді тартуда жүйелі тәсілдің болмауы;
- Кейбір оқу бағдарламаларында студенттер санының аз болуы;
- Бәсіпке орналасу көрсеткішінің төмендігі;
- Кәсіби бағдар беру жұмысының тиімділігін растайтын дәлелдердің жетіспеушілігі.

Бұл байқаулар кейбір білім беру бағдарламалары жеткілікті бәсекеге қабілетті еместігін және оларды позициялау мен насихаттау тәсілдерін қайта қарастыру қажеттігін көрсетеді.

«Оқу бағдарламалары: әзірлеу, тиімділік, үздіксіз мониторинг»

Осы стандартқа қатысты бағдарлама деңгейінде анықталған сәйкессіздіктер жүйелі емес, жергілікті сипатта. Бақылаулардың сипаты келесідей:

- Академиялық модульдер мазмұнының қайталануы;
- Оқу бағдарламаларын әзірлеу және жаңарту процесіне студенттердің қатысуына формализацияланған тәсіл;
- Оқу бағдарламасын әзірлеуге жұмыс берушілердің, тәжірибешілердің және халықаралық сарапшылардың жеткіліксіз тартылуы;
- Оқу бағдарламасын дамыту жоспарының болмауы;
- Кәсіби стандарттарды тым кең қамту;
- Таңдау курстарының жеткіліксіз саны;
- Бағдарлама мазмұнын саланың өзгерістеріне жылдам бейімдеу механизмдерінің болмауы;
- Оқу жоспарларында арнайы білім беру қажеттіліктері бар студенттерге арналған оқу ұйымдастыру тәртібін көрсетпеу;
- Ескірген сыртқы шолуларды пайдалану.

«Академиялық персонал»

- Білім беру бағдарламасын тиісті ұйымдар мен кәсіпорындардан тәжірибелі мамандарды тартпай жүзеге асыру;
- Халықаралық деңгейде индекстелетін журналдарда және Білім және ғылым мониторингі комитеті ұсынған журналдарда жарияланымдардың аздығы;

- Қаржыландырылатын зерттеулер мен гранттық жобаларға академиялық қызметкерлердің қатысуының жетіспеушілігі;
- Оқытушылар құрамының сыртқы академиялық мобильділігінің шектеулі болуы және шетелдік қонақ профессорларды шақыру тәжірибесі;
- Оқу бағдарламаларының профиліне сәйкес академиялық құрамның жеткіліксіз мамандануы;
- Оқу бағдарламаларын әзірлеу мен жаңартуға академиялық құрамның толықтай қатыспауы.

«Студенттерге арналған ресурстар және қолдау қызметтері»

Пікірлер негізінен ресурстарды қамтамасыз етуге қатысты:

- Мамандықтарға арналған электрондық оқулықтар мен оқыту құралдарының, соның ішінде ағылшын тіліндегі оқу әдебиетінің жетіспеушілігі;
- Оқыту және оқу материалдарының ресми оқыту тілінде қолжетімділігінің шектеулі болуы;
- Заманауи зертханалық жабдықтардың жетіспеушілігі;
- Оқу үдерісінің жеткіліксіз цифрлануы;
- Баспа материалдарының шектеулі жинағы.

«Қоғамдық хабардарлық»

Стандартқа қатысты жүйелік кемшіліктер:

- Университеттің ресми веб-сайтын уақытылы жаңартпау;
- Ішкі нормативтік құжаттарды ескірген нұсқаларда жариялау;
- Үш тілде мазмұнның болмауы;
- Веб-сайтты тиімсіз шарлау;
- Веб-сайтта мақсатты аудиторияға арналған оқу бағдарламалары туралы жеткіліксіз ақпараттық мәліметтер.

Жоғарыда аталған ескертпелерді ескере отырып, оқу бағдарламалары деңгейінде сапаны қамтамасыз ету механизмдерін іске асыру үшін әрі қарай жүйелі басқару шешімдерін қабылдау және оқу бағдарламаларындағы сапаны қамтамасыз ету саясатын бақылау мен мониторингті күшейту қажет.

1.3 Білім беру бағдарламалары деңгейінде институционалдық сапа механизмдерін іске асыруды бағалау

Бағдарлама аккредитациясының нәтижелерін айқын көрсету үшін стандарттарға сәйкестіктің салмақталған индексіне негізделген ыстық карта құрылды: 1 – толық сәйкестік, 0,75 – айтарлықтай сәйкестік, 0,4 – ішінара сәйкестік (3-сурет). Осы құралды пайдалану барлық оқу бағдарламалары бойынша жекелеген стандарттар мен жоғары оқу орындары деңгейіндегі бағалауларды біріктіруге және нәтижесінде жоғары оқу орны мен оқу бағдарламасы деңгейіндегі институционалдық механизмдердің іске асырылу дәрежесін анық көрсетуге мүмкіндік берді.

1-ге жақын мәндер (жасыл аймақ) стандарттарды жоғары және жүйелі деңгейде іске асыруды көрсетеді, ал төмен баллдар басқарушылық шешімдер қабылдауды қажет ететін мәселелі аймақтарды білдіреді.

Жалпы алғанда, жоғары білім беру ұйымдарының көпшілігі жоғары жалпы сәйкестік индексі көрсеткіштерін көрсетеді, бұл олардың ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйелерінің тиімділігін растайды. Сонымен бірге, кейбір стандарттарды іске асыруда сәйкессіздіктер анықталды. Кейбір жоғары білім беру ұйымдарында «Академиялық персонал» және «Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау» стандарттарына қатысты нақты жағдайларда тәуекел аймақтары анықталды.

Сонымен қатар, «Қоғамдық ақпарат» стандарты, ыстық картаға сәйкес, оқу бағдарламалары деңгейінде салыстырмалы түрде жоғары көрсеткіштер көрсетеді, мекеме деңгейінде анықталған мәселелерге қарамастан. Бұл оқу бағдарламаларын жергілікті деңгейде жақсырақ қолдауды көрсетеді.

Стандарт	Университет 1	Университет 2	Университет 3	Университет 4	Университет 5	Университет 6	Университет 7	Университет 8	Университет 9
Сапаны қамтамасыз ету саясаты	1	1	1	1	0.98	1	1	1	1
Студентке бағытталған оқу, оқыту және бағалау	0.75	0.92	0.98	0.84	0.96	0.91	0.875	0.97	0.95
Студенттерді қабылдау, оқу нәтижелері (академиялық көрсеткіштер), мойындау және сертификаттау	1	0.93	1	0.82	0.98	0.87	1	0.89	0.84
Білім беру бағдарламалары: олардың әзірленуі, тиімділігі және үздіксіз мониторингі	0.75	1	1	0.89	0.89	0.97	1	0.92	0.90
Академиялық қызметкерлер	1	0.92	0.92	0.88	0.86	0.88	0.4	0.86	0.95
Студенттерге қолдау көрсететін ресурстар мен қызметтер	1	0.96	0.99	0.96	1	1	0.94	0.94	0.76
Қоғамдық ақпарат	0.75	0.82	0.99	0.99	0.91	0.96	1	1	1

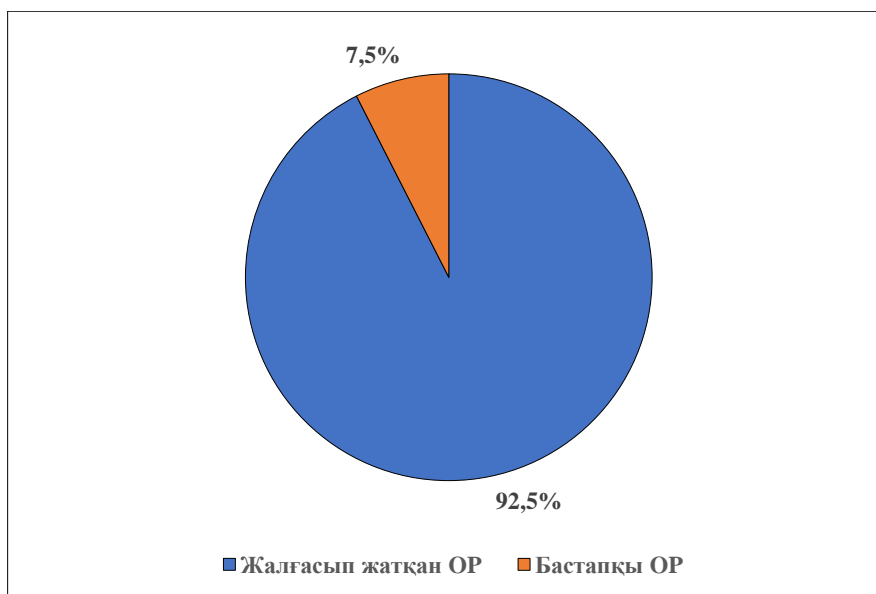
3-сурет. Білім беру бағдарламалары деңгейінде институционалдық сапаны қамтамасыз ету механизмдерін іске асырудың ыстық картасы

1.4 Бастауыш білім беру бағдарламаларын талдау

Талдау 2024–2025 жылдары аккредиттелген бакалавриат бағдарламаларына ерекше назар аударады.

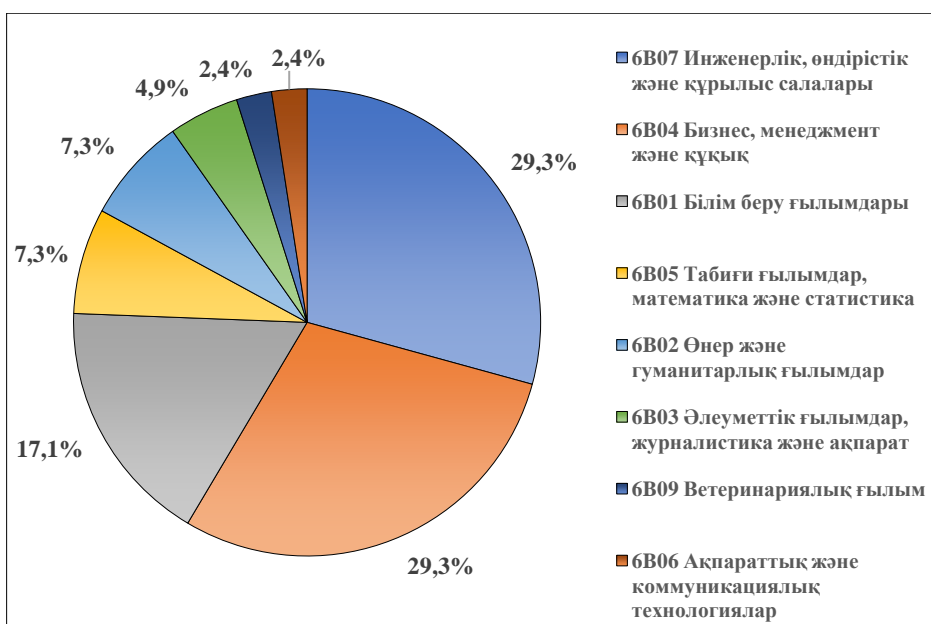
Бастауыш білім беру бағдарламаларының болуы жоғары оқу орындарынан бағдарламаны жобалау сапасына ерекше назар аударуды талап етеді, себебі дәл осы кезеңде сапаны қамтамасыз ету механизмдері қалыптасады, олар кейінгі аккредитациялық раундтарда бағдарламалардың тұрақтылығын анықтайды.

Бастапқы білім беру бағдарламаларының үлесі салыстырмалы түрде төмен – барлық білім беру бағдарламаларының 7,5 пайызын құрайды (4-сурет), бұл университеттердің айқын білім беру бағдарламалары портфелін қалыптастырғанын көрсетеді.

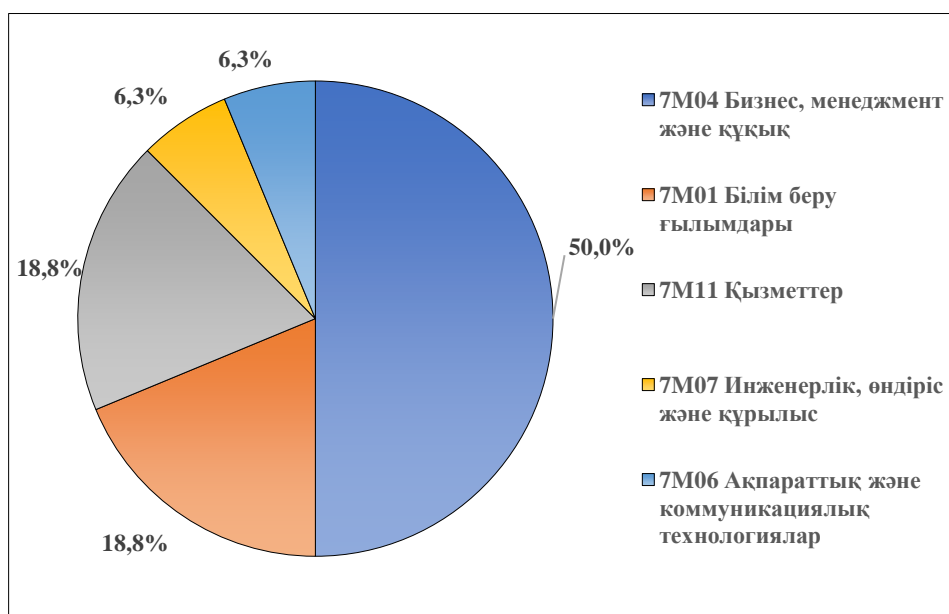
4-сурет. Аккредиттелген бірінші цикл және үздіксіз білім беру бағдарламаларының үлесі

5-сурет алғашқы циклдік бакалавриат бағдарламаларының оқу салаларын көрсетеді – барлығы 8 оқу саласы анықталған. Сурет көрсеткендей, бірінші циклдік бакалавриат бағдарламалары негізінен «Инженерлік, өндіріс және құрылыс» және «Бизнес, менеджмент және құқық» салаларында шоғырланған, әрқайсысы 29,3 пайызды, ал «Білім беру ғылымдары» – 17 пайызды құрайды. Бұл салалардың шоғырлануы еңбек нарығының сұраныстары мен жоғары оқу орындарының стратегиялық басымдықтарын көрсетеді.

5-сурет. Бірінші циклдік бакалавриат бағдарламаларының оқу салалары

Магистратура деңгейінде оқу бағыттарының ауқымы тарылып, бакалавриат бағдарламаларының 50 пайызы «Бизнес, менеджмент және құқық» саласына шоғырланған (6-сурет). Бұл үрдіс осы бағдарламалардың тартымдылығымен байланысты болуы мүмкін; сонымен бірге университеттерден түлектердің жұмыспен қамтылу перспективаларын және бағдарламаларының бәсекеге қабілеттілігін талдауды талап етеді.

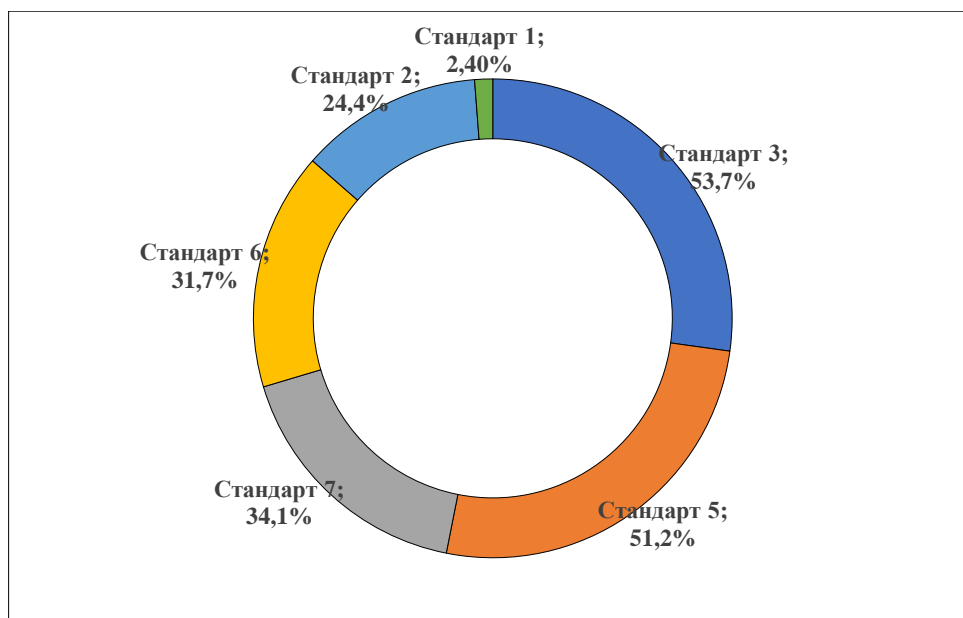
6-сурет. Бірінші цикл магистратура бағдарламалары бойынша оқу салалары

Докторлық деңгейде негізгі білім беру бағдарламаларының саны ең аз және олар екі оқу саласымен өкілденген: «Бизнес, менеджмент және құқық» және

«Инженерлік, өндіріс және құрылыс», әрқайсысы 50 пайызды құрайды. Жаңа оқу салаларын енгізу үшін жаңа бағдарламаларды іске қосудың негізді негіздемесі, сондай-ақ жеткілікті академиялық және кадрлық ресурстар қажет.

1.5 Бастапқы бағдарлама аккредитациясының нәтижелеріне негізделген пікірлер мен ұсыныстарды жіктеу

Бакалавриат бағдарламаларын алғашқы аккредиттеуге қатысты сыртқы сарапшылар топтарының пікірлері мен ұсыныстарын талдау мәселелердің басым бөлігі келесі стандарттарға қатысты екенін көрсетеді: «Студентке бағытталған оқу, оқыту және бағалау» – 53,7 пайыз және «Академиялық құрам» – 51,2 пайыз (7-сурет). Бұл жаңа бағдарламаларды іске қосу кезінде жоғары оқу орындары студенттерге бағытталған оқу тәсілін практикалық тұрғыда енгізуге және академиялық құрамның жеткілікті әлеуетін қамтамасыз етуге назар аударуы тиіс екенін көрсетеді.

7-сурет. Бакалавриат бағдарламаларын алғашқы аккредиттеу стандарттары бойынша VEG-тің ескертпелері мен ұсыныстарының таралуы

Бастапқы бағдарлама аккредитациясының нәтижелері жоғары оқу орындарының ағымдағы стандарттар шеңберінде жаңа білім беру бағдарламаларын іске асыруға қаншалықты дайын екендігін көрсетеді. Ағымдағы бағдарламалардан айырмашылығы, жаңа білім беру бағдарламалары әдетте жобалау кезеңі, кадрлармен қамтамасыз ету және ресурстарды бөлу,

сондай-ақ студенттерге бағытталған оқытумен байланысты типтік тәуекелдерді көрсетеді.

Осы тұрғыдан алғанда, сыртқы сарапшы топтарының ұсыныстарын аккредитациялау стандарттары мен білім беру деңгейлері бойынша жүйелеу жаңа білім беру бағдарламаларын іске қосу кезіндегі ең осал тұстарды анықтауға және жоғары оқу орындарына жаңа білім беру бағдарламаларын жобалау және жетілдіру кезінде нұсқаулық ретінде қолдануға болатын жалпылама қорытындылар жасауға мүмкіндік берді.

Келесі бөлімде бакалавриат, магистратура және докторантура бағдарламаларының бастапқы аккредитациясының нәтижелеріне негізделген сыртқы сарапшы топтарының типтік ұсыныстары ұсынылған.

Стандарт: Студенттерге бағытталған оқу, оқыту және бағалау

• **Академиялық мобильділік:** Магистранттар үшін академиялық мобильділік пен зерттеу тағылымдамаларын ұйымдастыру процедураларын әзірлеу; кіріс академиялық мобильділікті ілгерілету.

• **Студенттерді қолдау:** студенттердің жеке оқу жолдарына көрсетілетін қолдаудың сапасын арттыру; оқу қолдаудың сандық форматтарын жүйелі түрде дамыту.

• **Оқу бағдарламасын әзірлеуге студенттердің қатысуы:** Оқу бағдарламаларын қарау және түзету процесіне студенттердің қатысуын кеңейту.

• **Практикалық сабақтарды ұйымдастыру:** отандық және халықаралық тәжірибені ескере отырып мини-жобалар мен топтық тапсырмалар, сондай-ақ тиісті практикалық кейс-стадилерді жүзеге асыру.

• **Цифрлық мәдениетті дамыту:** электрондық оқыту элементтерін енгізу және кеңінен қолдану.

Стандарт: Академиялық персонал

Мұғалімдерді дамыту және қолдау: университеттегі академиялық қызметкерлерге шетел тілдері курстарын ұйымдастыру; оқытушылардың академиялық мобильділігін қамтамасыз ету; жас оқытушыларға менторлық бағдарлама енгізу; және академиялық қызметкерлердің оқытатын пәндеріне сәйкес кәсіби дамуын қамтамасыз ету.

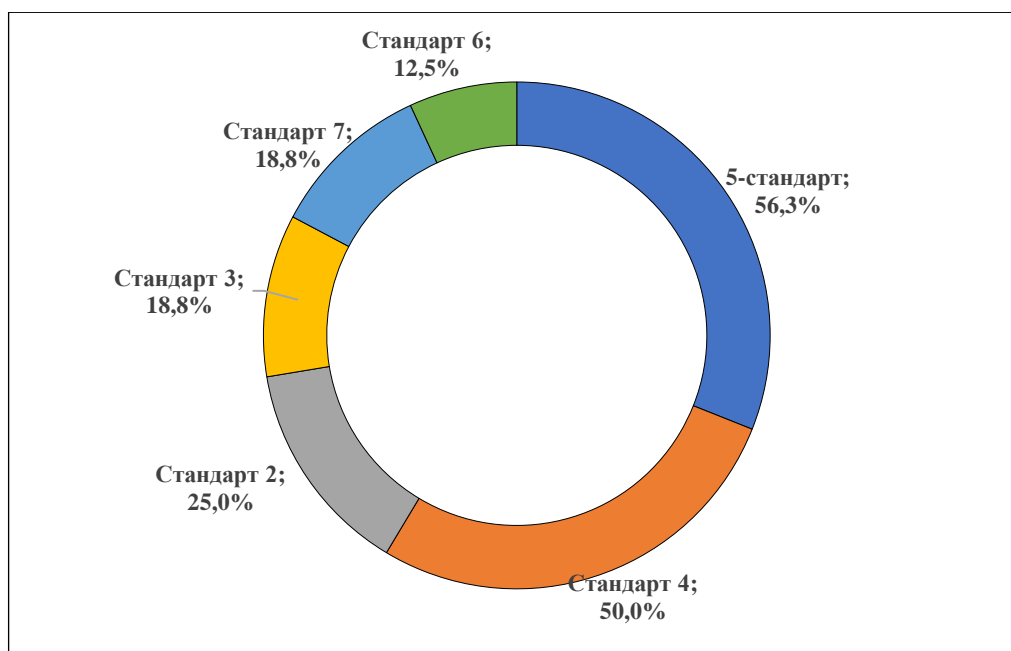
• **Оқыту мен ғылыми-зерттеу қызметтерінің теңгерімі:** Оқытушыларды ғылыми-зерттеуге тартуға ықпал ететін орта құру ; кафедра оқытушыларының оқу бағдарламасына сәйкес өздерінің оқыту, әдістемелік және ғылыми-зерттеу материалдарын дамытуын қамтамасыз ету; білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруға және бірлескен ғылыми-зерттеу жұмыстарына шетелдік ғалымдарды тарту.

• **Зерттеу жарияланымдарының сапасы:** зерттеу жобалары мен жарияланымдарды халықаралық дерекқорларға (Scopus, Web of Science) енгізілген журналдарға бағыттау арқылы академиялық қызметкерлердің ғылыми нәтижелерінің сапасы мен біркелкілігін арттыру.

•**Қазіргі заманғы оқыту әдістері:** оқыту үдерісінде заманауи интерактивті әдістер мен инновацияларды қолдануды насихаттау; практикалық сабақтарда жұмыс істеп тұрған компаниялардың кейс-стадилерін пайдалану және ғылыми зерттеулердің нәтижелерін енгізу.

•**Практик мамандарды тарту:** Оқыту процесіне сыртқы практик мамандарды тарту.

Магистрлік бағдарламаларды бастапқы аккредиттеу кезінде ең көп ұсыныстар «Академиялық персонал» стандартында – 56,3 пайыз – және «Студенттерді қабылдау, академиялық көрсеткіштер, мойындау және сертификаттау» стандартында – 50 пайыз шоғырланды (8-сурет). Бакалавриат бағдарламаларымен салыстырғанда «Академиялық персонал» стандартына қатысты мәселелер негізінен зерттеу қызметі мен жобаларға академиялық персоналдың қатысу талаптарына байланысты. Сонымен қатар, талдау магистратураға студенттер тартудағы қиындықтарды көрсетеді, бұл мансаптық бағдар берудің әлсіздігі мен бағдарламаның бәсекеге қабілетсіздігіне нұсқауы мүмкін.

8-сурет. Магистрлік бағдарламаларды алғашқы аккредиттеу стандарттары бойынша Сарапшылар бағалау тобының пікірлері мен ұсыныстарының бөлінуі

Стандарт: Академиялық персонал

•**Академиялық басылымдардың сапасы:** бағдарламаның академиялық құрамының жоғары әсерлі журналдарға мақалалар дайындау тиімділігін арттыру

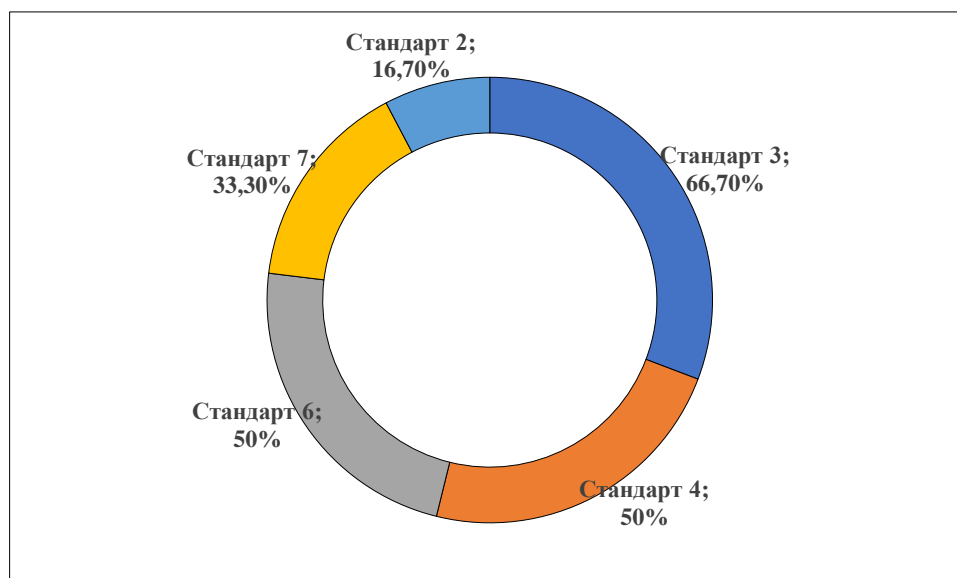
және академиялық еңбектердің цитаталану көрсеткішін жоғарылату; Оқу-әдістемелік қызметкерлерді жұмыс берушілермен бірлесіп ғылыми жобалар мен зерттеулерге тарту жөніндегі жоспар әзірлеу, оның ішінде келісімшарттық зерттеу тақырыптарын жүзеге асыру, ұлттық және халықаралық жобаларға қатысу, сондай-ақ ізденістік және бастамашыл зерттеулер жүргізу.

• **Кадрларды дамыту және қолдау:** Академиялық қызметкерлерге арналған жүйелі кәсіби даму бағдарламасын әзірлеу және іске асыру; қызметкерлердің халықаралық кәсіби сертификаттар алуын қамтамасыз етуге баса назар аудару.

Стандарт: Студенттерді қабылдау, академиялық көрсеткіштер, мойындалу және сертификаттау

• **Студенттерді тарту:** студенттер санының азаюына әсер ететін факторларды жан-жақты талдау, соның ішінде бағдарламаның бәсекеге қабілеттілігі, қабылдау талаптары, мақсатты аудитория арасындағы хабардарлық деңгейі және мамандыққа еңбек нарығындағы сұраныс; білім беру бағдарламасы үшін мансаптық бағдар беру іс-шараларын күшейту.

Докторлық бағдарламалардың бастапқы аккредитациясының нәтижелері ең мәселелі салалар ретінде «Оқытушылар құрамының сапасы», «Зерттеу жұмысының сапасы» және «Оқыту ресурстары» көрсеткенін көрсетеді (9-сурет). VEG ұсыныстары жүйелі сипатта болып, білім беру бағдарламаларының зерттеу компонентіне қатысты: докторанттарға зерттеу мүмкіндіктерін ұсыну, академиялық құрамның жарияланымдары мен жобалық қызметі, сондай-ақ зерттеу инфрақұрылымын нығайту.

9-сурет. Докторантура бағдарламаларын алғашқы аккредиттеу стандарттарына сәйкес Сарапшылар бағалау тобының ескертпелері мен ұсыныстарының таралуы

Стандарт: Академиялық персоналдың сапасы

- «Негізгі пәндер» модулі аясында докторанттарға сабақ беру үшін компаниялардан білікті мамандарды тарту.

- Оқу бағдарламасының мамандандыруына сәйкес мақалалар жариялау және тиісті зерттеу саласында Мемлекеттік қор мен Президенттік ғылыми қор ұйымдастыратын жыл сайынғы байқауларға белсенді қатысу.

Стандарт: Зерттеу жұмысының сапасы

- Докторанттарды халықаралық байқауларға қатысуға және әртүрлі ұлттық және халықаралық қорлардан гранттар мен шәкіртақыларға өтініш беруге ынталандыру.

- Докторанттар үшін соңғы бағалаудың практикаға бағытталған түрлерін қолдану.

Стандарт: Оқыту ресурстары

- Оқу бағдарламасындағы негізгі пәндерді зерттеуге арналған ғылыми-зерттеу, зертханалық және техникалық қамтамасыз ету құралдарын кеңейту және оқыту кабинеттерін заманауи мультимедиалық ресурстармен жабдықтау.

Жалпы алғанда, анықталған ұсыныстар бастапқы білім беру бағдарламаларының өзектілігі, бәсекеге қабілеттілігі және іске асыру жағдайлары бойынша жан-жақты талдау негізінде олардың құрылымын нығайту қажеттігін көрсетеді.

1.6 Бастапқы бағдарламалық аккредитация шеңберінде Сыртқы бағалау тобының есептеріндегі деректер негізінде мүдделі тараптармен өзара әрекеттесу

Бұл талдау жоғары оқу орындарының мүдделі тараптармен өзара әрекеттесуін жүйелі және кешенді түрде ұйымдастыру деңгейін көрсетеді, ал олардың қатысуы бағдарламаны аккредиттеу стандарттарына сәйкестікті қамтамасыз ету үшін өте маңызды. Сыртқы сарапшы топтарының есептерінде студенттер, академиялық қызметкерлер, түлектер және жұмыс берушілер сияқты мүдделі тараптар аталады. Мүдделі тараптар топтары Академиялық кеңес, Ғылыми кеңес және Секторлық кеңестер сияқты әртүрлі органдарға қатысу арқылы үлес қосады.

Барлық жоғары оқу орындарында барлық негізгі мүдделі топтармен өзара әрекеттесу жүзеге асырылады. Пікірлер негізінен кеңес беру және даму сипатында болып, практиканың толық болмауына емес, жүйелілікке, тұрақтылыққа және құжаттауға қатысты (2-кесте).

Студенттерге қатысты пікірлер жоғары білім беру ұйымдарының жартысынан азында (40 пайыз) ғана тіркелген; бұл көптеген ұйымдарда оқу бағдарламаларын әзірлеуде кері байланыс пен студенттердің қатысуын қамтамасыз ететін механизмдердің құрылғанын көрсетеді.

Барлық жоғары білім беру ұйымдарындағы академиялық құрам оқу бағдарламаларын әзірлеу және жаңарту процесіне дерлік толықтай тартылған; айтылған ескертпелер жергілікті сипатта. Оң жағы ретінде Жоғары білім беру комиссиясы «Қазпотребсоюз» Қарағанды университетінің оқытушылары мен жұмыс берушілер арасындағы арнайы курстарға арналған практикалық тапсырмаларды дайындаудағы ынтымақтастық тәжірибесін атап көрсетеді.

Жұмыс берушілерге қатысты Сыртқы сарапшылар тобының есептері университеттер мен жұмыс берушілер арасындағы әртүрлі жұмыс түрлері бойынша кең ауқымды ынтымақтастықты көрсетеді. Алайда, 40 пайыз жағдайда бұл ынтымақтастық жүйелі құжаттауды және серіктестер шеңберін кеңейтуді қажет етеді. М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінде бағалау жүргізген сыртқы сарапшылар тобы жұмысқа орналастыруды ұйымдастыру және оқу бағдарламаларын әзірлеу мәселелері бойынша жұмыс берушілермен ынтымақтастық деңгейін жоғары бағалады. Сонымен қатар, сыртқы сарапшылар тобы 2022 жылдан бастап Халықаралық инженерлік-технологиялық университет тақырып бойынша жыл сайынғы халықаралық жұмыс берушілер форумын өткізіп келе жатқанын оң тәжірибе ретінде атап өтті «Оқу бағдарламаларын жобалау мен іске асыру сапасының көрсеткіші ретінде кәсіптік даярлауда жұмыс берушілердің рөлін арттыру» атты іс-шараға университеттің жұмыс беруші серіктестері мен Қазақстандағы және шетелдегі жоғары оқу орындарының басшылары қатысады.

Бәрінен бұрын, түлектерге қатысты пікірлердің 13 пайызы мансаптық бақылау процестерінің жоқтығына және түлектердің «Alumni» қауымдастығына тартылу деңгейінің төмендігіне қатысты. Сонымен бірге түлектермен ең белсенді байланыс сауалнамалар мен дөңгелек үстелдер сияқты жеке іс-шаралар арқылы жүзеге асады. VEG сондай-ақ кейбір жағдайларда түлектердің жұмыс берушілерді білдіретінін атап көрсетеді.

Қызығушылық танытқан тараптарды талдау көрсеткендей, олармен өзара әрекеттесудегі мәселелер негізінен рәсімдік сипатта және қатысу механизмдерінің жоқтығынан емес, олардың біркелкі емес іске асырылуы мен дәлелдер базасының болмауынан туындайды. Бұл байқаулар әртүрлі жоғары білім беру ұйымдары мен бағдарламаларында қайталанады, бұл жүйелік олқылықтардың бар екенін және оларды басқару шешімін қажет ететінін көрсетеді.

2-кесте. VEG есептері негізінде университеттердің мүдделі тараптармен өзара әрекеттесуін талдайтын матрица

Қызығушылық танытатын тарап	Жоғары оқу орындары хабарлаған қатысу формалары	Анықталған мәселелер (VEG есептеріне сәйкес)	Жоғары білім беру ұйымдарында таралу деңгейі
Студенттер	Оқу бағдарламаларын әзірлеу және жаңарту, Сауалнамалар	<p>1. « » оқу бағдарламаларын қарау және қайта қарау процесіне студенттердің жеткіліксіз қатысуы; олардың қатысуын реттейтін ресми тетік жоқ.</p> <p>2. Студенттердің кері байланысын жинау, өңдеу және талдау үшін жүйелі әрі тұрақты механизмдер енгізілмеген, анықталған кемшіліктерге жедел әрі тиімді жауап берудің мүмкіндігі қарастырылмаған</p> <p>3. Студенттер білім беру бағдарламаларын әзірлеу мен қайта қарауға қатысу мүмкіндіктері туралы жеткілікті хабардар емес.</p>	40%
Оқытушылар құрамы	Оқу бағдарламаларын әзірлеу және жаңарту, Сауалнамалар, Жұмыс берушілермен бірлескен жобалық тапсырмалар	Оқытушылардың білім беру бағдарламаларын әзірлеу, кәсіби құзыреттерді анықтау және таңдаулы модульдер тізімін құрастыру процестеріне толық қатыспауы.	7%
Бәрінен түлектер	Бүгінгі түлектер қауымдастығы, Оқу бағдарламасын әзірлеу және жаңарту, Сауалнамалар, Дөңгелек үстел талқылаулары	<p>1. Бітірушілердің мансаптық жолдары бақыланбайды.</p> <p>2. Бітірушілер түлектер қауымдастығының бар екендігі мен қызметі туралы негізінен хабардар емес.</p>	13%
Жұмыс берушілер	Оқу бағдарламасын және таңдаулы модульдер каталогының	1. Білім беру бағдарламаларын жоспарлау, қайта қарау және бағалау процестеріне жұмыс берушілердің қатысуы шектеулі.	40%

	<p>әзірлеу және жаңарту, Сауалнамалар Мастер-кластар, қонақ дәрістері, академиялық құраммен бірлескен жобалық тапсырмалар, жобалық тапсырмалар, жұмысқа орналастыру бағдарламалары, Оқу бағдарламалары мен соңғы курс жобаларын қарау, Аккредиттеу комиссиясына қатысу</p>	<p>2. Білім беру бағдарламасының сапасын жақсарту жөніндегі жұмыс берушілердің ұсыныстары мен пікірлері, сондай-ақ олардың қатысу деңгейі жүйеленбеген және дәлелдер базасы жоқ.</p> <p>4. Білім беру бағдарламасының мазмұны мен құрылымын түзету кезінде жұмыс берушілердің кері байланысын жүйелі түрде тіркеу, талдау немесе құжаттық дәлелдер жоқ.</p>	
--	--	---	--

Қорытынды

2024–2025 жылдарға арналған институционалдық, бағдарламалық және бірінші деңгейлі бағдарламалық аккредитация бойынша сыртқы сарапшы топтарының есептерін талдау жоғары білім сапасын қамтамасыз ету стандарттарын іске асыруда негізгі үрдістерді, жүйелі мәселелерді және жетілдіру бағыттарын анықтады.

Жалпы алғанда, жоғары білім беру ұйымдарында институционалдық сапаны қамтамасыз ету механизмдері құрылып, ресми түрде бекітілген; алайда оларды оқу бағдарламалары деңгейінде практикалық жүзеге асыру біркелкі емес. Ең өзекті мәселелер – оқу бағдарламаларын кадрлық қамтамасыз ету, студенттерге бағытталған оқыту және студенттерді қабылдау.

Бастапқы диплом бағдарламаларын талдау жаңа диплом бағдарламаларын іске қосу кезінде жоғары оқу орындары кадрларды қамтамасыз ету, ресурстарды бөлу және студенттерді тарту мәселелеріне қатысты типтік тәуекелдерге тап болатынын және бұл жаңа диплом бағдарламаларын мұқият жоспарлауды қажет ететінін көрсетті.

Студенттермен, жұмыс берушілермен, түлектермен және академиялық персоналмен өзара әрекеттесу барлық жоғары білім беру ұйымдарында жүзеге асырылады, бірақ бұл жүйелі әрі тұрақты тәсілді және тиісті құжаттаманы талап етеді.

Жалпы алғанда, талдау нәтижелері білім беру бағдарламалары деңгейіндегі басқарушылық шешімдерді күшейту қажеттігін көрсетеді. Ішкі мониторингті күшейту, мүдделі тараптармен өзара әрекеттесуді жүйелеу және бағдарлама деңгейінде мекеме шешімдерін іске асыру – жоғары білім беру ұйымдарында сапаны қамтамасыз ету жүйесін одан әрі жетілдірудің негізгі бағыттары болып табылады.

Аккредиттелген жоғары білім беру ұйымдарының тізімі

№	Жоғары білім беру ұйымы
1	АЛТ Мұхамеджан Тыныспаев университеті
2	С. Аманжолов Шығыс Қазақстан университеті
3	Нуру Мұбарак Ислам мәдениеті университеті, Мысыр
4	Жәңгір хан Батыс Қазақстан ауыл шаруашылығы және техникалық университеті
5	Қазақстан-Америка еркін университеті
6	Қазақстандық тұтынушылар одағының Карағанды университеті
7	Туризм және қонақжайлылық халықаралық университеті
8	Халықаралық білім беру корпорациясы
9	О. Жанибеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті